

שם הוראה: שפ"ח – סל השירותים	מס' ההוראה: 5.5.3.01	עדכון מס': 5
תאריך הוראה קודם: 1.11.18	תאריך עדכון: 23.8.21	דף מס': 1
		מתוך: 6

1. מטרת ההוראה

מטרת ההוראה היא להגדיר לגורמים השונים, ובכלל זה אנשי חינוך העובדים ישירות עם התלמידים והורי הילדים את תהליכי הפניה לשירות הפסיכולוגי בלי לפגוע בזכויות המשפחה ותוך דאגה לשלמו של הילד.

2. הגדרות

- 2.1 שפ"ח – שירות פסיכולוגי חינוכי.
- 2.2 **אבחון פסיכולוגי** – הערכה כוללת של מצבו של הילד באמצעות שימוש בבטריית מבחנים פורמלית.
- 2.3 **הערכה פסיכולוגית** – הערכת מצבו של הילד תוך שימוש כלים בלתי פורמלים, כגון: תצפית, ריאיון עם הילד וההורים, ראיונות עם אנשי החינוך וגורמי טיפול.

3. תוכן ההוראה

- 3.1 השירות הפסיכולוגי חינוכי נותן שירות לתלמידים בגילאי 3 – 18 ולתלמידי החינוך המיוחד, בגילאי 3 – 21, אשר לומדים במסגרות חינוך השייכות לרשות המקומית.
- 3.2 השפ"ח מציע סל שירותים ציבורי (בחינם) הנקבע על פי מתווה משרד החינוך ובהתאמה לרשות המקומית.
- 3.3 להלן סל השירותים בשפ"ח שוהם:
- 3.3.1 התערבות מערכתית: לכל מסגרת חינוכית, החל מגני 3-5 ועד לתיכון. פסיכולוגית ייעודית המלווה את המסגרת, והמהווה כתובת לפניות של מנהל/ת המסגרת, היועצ/ת, צוות המורים, ההורים והתלמידים. התערבויות מערכתיות כוללות תהליכי אבחון מערכת, קידום מייטביות, מניעה ואיתור. כלי העבודה כוללים תהליכי יעוץ לאנשי חינוך, תצפיות, סדנאות, השתתפות בועדות מתוקף חוק, השתתפות בפורמים פסיכו חינוכיים וכדו'. העבודה המערכתית מתקיימת ברובה במרחב המסגרת החינוכית.
- 3.3.2 תהליכי אבחון: אבחון נדרש במצבים בהם תלמידים מגלים קשיים שהמסגרת החינוכית מתקשה להבינם ולספק להם את המענים המתאימים. בשל ריבוי מצבים בהם נדרש תהליך אבחון והרצון להימנע מהפיכת הפסיכולוג לטסטולוג, להלן הזכאים לאבחון בשפ"ח:

שם הוראה: שפ"ח – סל השירותים	מס' ההוראה: 5.5.3.01	עדכון מס': 5
תאריך הוראה קודם: 1.11.18	תאריך עדכון: 23.8.21	דף מס': 2
		מתוך: 6

3.3.2.1. אבחון פסיכולוגי והערכה פסיכולוגית לצורך ועדות מתוקף חוק:

אבחונים והערכות יתקיימו אך ורק לצורך ועדות מתוקף חוק – זכאות ואיפיון ורב מקצועיות. לצורך וועדה רב מקצועית תהליך ההערכה יהיה בדרך כלל תהליך מקוצר, הממוקד בהנפקה של מסמך קביל ולא אבחון מקיף.

3.3.2.2. אבחוני בשלות

3.3.2.3. הערכת סיכון אובדני: תתקיים במצבים בהם ההתרשמות היא

מרמת סיכון מיידי נמוכה. האבחון יתקיים בתוך 72 שעות מהמחווה האובדנית, ולאחר שההורים קיבלו הדרכה לגבי שמירה ותמיכה. במצבים בהם ההתרשמות היא מרמת סיכון מיידי בינונית וגבוהה, תתקיים הפנייה במייד לבדיקה פסיכיאטרית, שרק לאחריה ועל פי הצורך, ניתן יהיה לבצע הערכת סיכון בשפ"ח.

3.3.2.4. מקרים חריגים: אבחונים שאינם לצורך ועדות מתוקף חוק

יתקיימו במקרים חריגים בהם נדרשת הסתכלות אבחונית רב מערכתית, עם יתרונות ייחודיים לאבחון בשפ"ח. במקרים אלו נדרש אישור של מנהלת השפ"ח

3.3.2.5. לא נכללים בסל השירותים:

3.3.2.6. אבחונים שאינם לצורך ועדות מתוקף חוק ואינם נכללים

בהגדרה "מקרים חריגים".

3.3.2.7. אבחונים פסיכודידקטיים לצורך התאמות בדרכי הלמידה

וההיבחות

3.3.2.8. אבחוני הדלגה

3.3.2.9. אבחוני מחוננות

3.4. תהליכי אבחון מתקיימים ברובם במרחב הפיזי של השפ"ח

3.4.1. תהליכי טיפול: טיפול בילד ובמשפחה נדרש במצבים בהם מתקיים קושי רגשי

משמעותי המלווה בסימפטומים. מטרת הטיפול היא לאפשר התמודדות יעילה יותר עם הקושי ולייתר את הסימפטומים

3.4.2. בשל ריבוי המצוקות בעידן הנוכחי ואי היכולת לתת מענה טיפולי מלא לכולם,

מדיניות השפ"ח הינה לתת מעט להרבה, אך באופן משמעותי המקדם שינוי. להלן דרכי ההתערבות הטיפולית

שם הוראה: שפ"ח – סל השירותים	מס' ההוראה: 5.5.3.01	עדכון מס': 5
תאריך הוראה קודם: 1.11.18	תאריך עדכון: 23.8.21	דף מס': 3
		מתוך: 6

3.4.2.1. התערבות בירורית – קיום תהליך בן כ-5 מפגשים הכולל בדרי"כ

אינטייק דינמי עם ההורים, הערכה רגשית של הילד ואיסוף מידע מבית הספר (בהסכמת ההורים). ההתערבות הבירורית מאפשרת הבנה משותפת של הפסיכולוג/ית, ההורים והילד (באופן תואם גיל) בנוגע לדינמיקה שבבסיס הקושי הרגשי, ודרכי הטיפול המומלצות. התהליך כולל הפניה לטיפול מתאים, קשר עם הגורם המטפל, ייעוץ למסגרת החינוכית, ליווי ותיווך

3.4.2.2. טיפול קצר מועד – כאשר התערבות בירורית מעלה התרשמות

בצורך בטיפול קצר של כ-10-15 מפגשים, ניתן לקיים זאת בשפ"ח, בכפוף לפניית הפסיכולוג. בדרי"כ יהיה זה טיפול בהורים או טיפול דיאדי

3.4.2.3. טיפול ארוך טווח - לצורך תהליכי ההתמחות של הפסיכולוג/ית

ובאישור מנהל השפ"ח. בכל יתר המצבים התלמיד והוריו יופנו לטיפול במסגרת המשך: טיפול בלשכה לשירותים חברתיים, טיפול פרטי, טיפול במסגרת קופת חולים, שפ"מ. פסיכולוג המסגרת יהווה כתובת להורים לצורך התייעצות/ליווי/תיווך. הטיפול הפסיכולוגי מתקיים ברובו במרחב הפיזי של השפ"ח

3.4.2.3.1. התערבות בחירום: במצבים בהם מתווים אירוע חירום

כגון מוות, תאונה, מלחמה, מגיפה – ברמת הפרט, המסגרת החינוכית או המדינה, נדרשת מעורבות פסיכולוג/ית לצורך ניהול מושכל, על פי עקרונות מבוססי מחקר, של המשבר. לצורך מענה במצבים אלו השפ"ח זמין 24 שעות ביממה – והפסיכולוגים מתוגמלים בשעות כוננות. התערבות בחירום מתקיימת ברובה במרחב הפיזי שבה מתרחש המשבר ולפי הצורך בשפ"ח

3.4.2.3.2. ועדות מתוקף חוק: השפ"ח משתתף בוועדות מתוקף

חוק, על פי הנהלים של כל ועדה: ועדת זכאות ואיפיון, ועדה רב מקצועית, ועדת השגה, ועדת תכנון טיפול (הלשכה לשירותים חברתיים).

3.4.2.3.3. נותני השירות:

3.4.2.3.3.1. בשפ"ח יועסקו אך ורק פסיכולוגים

הרשומים בפנקס הפסיכולוגים של משרד החינוך, והנמצאים באחד משלבי ההתמקצעות הפורמלית

שם הוראה: שפ"ח – סל השירותים	מס' ההוראה: 5.5.3.01	עדכון מס': 5
תאריך הוראה קודם: 1.11.18	תאריך עדכון: 23.8.21	דף מס': 4
		מתוך: 6

של הפסיכולוגיה החינוכית: טרום מתמחים, מתמחים, מומחים, בהסמכה להדרכה, מדריכים. על הפסיכולוג להירשם לכל אחד משלבים אלו ולזכות בהכרה מהועדה המקצועית לפסיכולוגיה חינוכית של משרד הבריאות

3.4.2.3.3.2 פסיכולוג/ית המצויה בשלב הקודם למומחה מחוייב בליווי של הדרכה. נושא ההדרכה נמצא באחריות מנהלת השפ"ח, הפועלת בעניין זה לפי דרישות הוועדה המקצועית לפסיכולוגיה חינוכית במשרד הבריאות.

4. אחריות ביצוע

- 4.1 מנהלת ועובדי שפ"ח.
4.2 בעלי תפקיד במוסדות החינוך

5. מסמכים ישימים

- 5.1 חוזר מנכ"ל משרד החינוך תש"ע/8 7 באפריל 2010: מתווה השירות הפסיכולוגי החינוכי.
5.2 חוזר מנכ"ל משרד החינוך ט' באייר תשפ"א, 21.4.21: יישום חוק החינוך המיוחד – וועדות מתוקף חוק.
5.3 נהלי טיפול במצבי אובדנות

6. נספחים

- 6.1 נספח 1 – טופס לגננות – הערכת בשלות

אגף חינוך וקהילה – שפ"ח

שם הוראה: שפ"ח – סל השירותים	מס' ההוראה: 5.5.3.01	עדכון מס': 5
תאריך הוראה קודם: 1.11.18	תאריך עדכון: 23.8.21	דף מס': 5
מתוך: 6		

7. תפוצה

- 7.1 מנהלת שפ"ח ועובדי שפ"ח.
- 7.2 בעלי תפקיד במוסדות חינוך.
- 7.3 מנהלת אגף חינוך וקהילה

כותב ההוראה: ירדנה גנץ	תפקיד: מנהלת שפ"ח
מאשר ההוראה: אופירה ביטון	תפקיד: מנהלת אגף חינוך וקהילה

שם הוראה: שפ"ח – סל השירותים	מס' ההוראה: 5.5.3.01	עדכון מס': 5
תאריך הוראה קודם: 1.11.18	תאריך עדכון: 23.8.21	דף מס': 6
		מתוך: 6

נספח 1 – טופס לגננות – הערכת בשלות

לגננות שלום רב,

מכתב זה מגיע אליכן בשלב שבו התחלתן בקידום תהליכי הערכת הבשלויות, ומטרתו להדק את שיתופי הפעולה בין כל הגורמים.

להלן נהלים לצורך קיום הערכות הבשלות בגני החובה:

1. כאשר קיימת התלבטות בנוגע לבשלות, יש להנחות את ההורים לרישום כפול במועצה.
2. הערכת הבשלות מתבססת על חוות דעתן הכתובה ובעל פה, על חוות דעת ההורים ועל תהליך הערכה אישי שפסיכולוג/ית הגן תקיים במסגרת הגן.
3. יש לתת להורים מעטפה ובה שלושה מסמכים (מצורפים):
 - א. מכתב הסבר על תהליך הערכת הבשלות.
 - ב. שאלון הורים – שעליהם למלא ולהשיב לגן.
 - ג. הסכמה הורית להערכת הבשלות (הדף האחרון בשאלון).
4. יש למלא שאלוני דיווח גננת ולהחתיים עליהם הורים. יש להעבירם לשפ"ח עד סוף חודש מרץ.
5. ההערכות יתקיימו במהלך חודש אפריל. מומלץ לתאם עם פסיכולוגית הגן מועד/ים לקיום ההערכה.
6. **מהלך היום בו מתבצעות ההערכות:**
 - א. יש ליידע את הורי הילדים במועד שנקבע להערכה. מומלץ להכין בנעימות את הילדים ביום הקודם לכך שיוזמנו לפגישה עם הפסיכולוג/ית בגן.
 - ב. בתחילת היום יש לשוחח עם הפסיכולוג/ית ולתאר את מצב הילדים ואת הערכת מצבם על ידך.
 - ג. יש להכין חדר שקט בגן לקיום ההערכות.
 - ד. מומלץ שתלווי כל אחד מהילדים לחדר שבו מתקיימת ההערכה, תהיי שותפה להסבר ולשיחה הראשונית, עד שהילד/ה מרגישה בנוח ומבינה את מטרת הפגישה.
 - ה. בסוף היום הפסיכולוג/ית והגננת יערכו סיכום כללי של ההתרשמות, לרבות חשיבה משותפת.
7. **שיחת משוב:** תתקיים בגן בנוכחות ההורים, הגננת והפסיכולוג/ית. כאשר כל אחד מהשותפים להחלטה משתף בפרספקטיבה שלו. לעמדת ההורים לאחר ששותפו בנקודות המבט השונות, חשיבות מכרעת, למעט במקרים של קו אדום. ניתן לאפשר להורים מספר ימים למחשבה כולל אפשרות להמשך חשיבה בשפ"ח.
8. **תאריך סיום התהליך:** אמצע מאי.
9. **אוכלוסיית היעד להערכת בשלות:**
 - א. ילידי נובמבר-דצמבר לגביהם יש התלבטות או אי הסכמה בין ההורים לגננת, יעברו תהליך של הערכת בשלות. לעומת זאת ילידי נובמבר-דצמבר לגביהם יש הסכמה בין ההורים לגננת לגבי הישגות שנ"ג – אין צורך בתהליך הערכת בשלות. מומלץ לשתף את הפסיכולוג/ית בעיקרי ההחלטה.
 - ב. ילידי יולי – אוקטובר לגביהם יש הסכמה או התלבטות בנוגע לשנ"ג, יעברו תהליך הערכת בשלות.
 - ג. ילידי המחצית הראשונה של השנה, כלומר, ינואר-יוני, נדיר לגביהם תהליך של הישגות. במצבי ספק יש לקיים תהליך הערכה מורחב. לשיקול דעת הפסיכולוג/ית.

כל הנאמר לעיל הנו בכפוף לחוזר מנכ"ל 3.10-14 דחיית המעבר לביה"ס והישגות שנה נוספת בגן חובה.

בברכה,

ירדנה גנץ

יצוות השירות הפסיכולוגי חינוכי שוהם